

Yogesh Haribhau Kulkarni

• You

AI Advisor (Helping organizations in their AI journeys) | PhD (Geometric Modeling) | Tech Colum...

now •

...

Wish to share today's article from my weekly column "तिसरा मेंदू" (Third Brain) titled " सर सलामत तो पगडी पचास (If your head is intact, you can have a fifty turbans. Meaning : In troubled times, survive first, everything else is unimportant)" which has been published in the Marathi newspaper, Sakal! (pic below)

In this article, I go deeper into the applicability of Mental Model "Survivorship Bias" in various situations

I'm thankful to [Sakal Media Group](#) for providing a platform to share these important insights with our local community. 🙏

Any comments? I'd love to hear your thoughts! 💬 👥

[Sakal Media Group](#) [Abhijit Pawar](#) [Samrat Phadnis](#) [Niranjan Agashe](#)

#AI #ArtificialIntelligence #mentalmodels #Intelligence #training #CommunityConnect

#SakalNewspaper #MarathiMedia #Marathi #India #Pune #MVPBuzz #GDE #survivorshipbias

तिसरा मेंदू

डॉ. योगेश हरिभाऊ कुलकर्णी

सर सलामत तो पगडी पचास

वैमानिकांचे प्राण वाचले.

ही गोष्ट केवळ युद्धापुरती मर्यादित नाही, तर आपल्या दैनंदिन विचार करण्याच्या पद्धतीबद्दलही आहे. आपण बहुतेक वेळा फक्त यशस्वी गोष्टी पाहतो आणि त्यावरूनच निष्कर्ष काढतो. याकडून, जे अपयशी ठरले, त्यांचा अभ्यास करणे अधिक महत्वाचे ठरते. या विचारासरणीच्या विचारविमोळात 'सर्व्हायबरशीप बायस' म्हणतात. यालाच मराठीत 'उत्तरजीवित्व पूर्वभास' असे म्हणू शकतो. 'सर सलामत तो पगडी पचास' ही हिंदी म्हण याला चपखल बसते. याचा अर्थ, पागडी घालण्याची हीस खूप असली तरी डोकं असलं तरच, म्हणजे जगलो तरच ते शक्य आहे. आणखी केवळ यशस्वी आणि टिकून राहिलेल्या गोष्टी पाहतो. आपण नेहमीच यशाच्या कथा ऐकतो, त्या सांगितल्या जातात, छापल्या जातात, पण अपयशाच्या कथा सहसा पडद्याआड राहतात. याच कारणामुळे आपण अनेकदा चुकीचे निष्कर्ष काढतो. याची काही उदाहरणे पाहूया.

तरुण पिढीचे आदर्श असलेले बिल गेट्स, मार्क झकबर्ग आणि स्टीव्ह जॉब्स यांनी शिक्षण पूर्ण न करता उद्योग सुरू केला. नंतर ते आर्थिक आणि जागतिक प्रगतीच्या दृष्टीने प्रचंड यशस्वी झाले. मग काही जण विचार करतात की, "त्यांनी केले, मग मी

का नाही करू शकत?" पण याच चारटेवर जाऊन ज्यांनी सर्वस्व गमावले, त्यांच्याकडे आपले लक्ष जात नाही. त्यांनीही तितकाच प्रयत्न केला होता, पण त्यांची गोष्ट कोणीच सांगत नाही. हेच शेअर मार्केटच्या बाबतीतही पडते. 'एखाद्या स्टॉकने दहा वर्षांत शंभरपट पततावा दिला, त्यात गुंतवणूक केली असती तर तुम्ही आज करोडपती असता,' अशा जाहिराती आपण पाहतो. पण कोणी आपल्याला हे सांगत नाही की, हजारो स्टॉक्सपैकी फार थोडे टिकून राहतात. या काळात इतर अनेक कंपन्या बंद पडल्या आणि गुंतवणूकदारांचे पैसे बुडाले. पण त्यांची चर्चा कुठेच होत नाही. बॉलिवूडमध्येही हेच चित्र आहे. 'शाहरुख खान काहीही नसताना मुंबईत आला आणि सुपरस्टार झाला,' ही कथा सर्वांना माहीत आहे. हे उदाहरण डोव्हांसमोर ठेवून असे म्हणू तरुण-तरुणी आपले भविष्य आजमावायला मानानगरीत येतात. त्या सर्वांचे काय होते? त्यांचे स्वप्नही शाहरुखसारखेच होते, पण त्यांच्या वाट्याल वगळे वास्तव आले.

आज अनेक तरुण 'यूट्यूब चॅनेल' सुरू करतात किंवा 'इन्स्टाग्राम'वर 'व्हिडिओ-रॉल्स' बनवतात. अनेकदा सुमार दर्जाचा 'कन्टेन्ट' असूनही, काहीचे व्हिडिओ व्हायरल होतात आणि त्यांना प्रचंड प्रसिद्धी व पैसा मिळते. अशा गोष्टींचा बोलबाला होतो. हे पाहून

अनेक तरुण या 'दृष्टी मनी'च्या मागे धावत आहेत. पण सगळे थोडेच कमाई करू शकतात. त्यांच्याकडे कोणी बघतही नाही. आपण फक्त यशस्वी झालेल्यांची उदाहरणे पाहतो, बाकीच्यांचे अपयश कुठेच समोर येत नाही. प्रत्येक यशस्वी गोष्टीकडे बघताना स्वतःला एक प्रश्न जरूर विचारावा, 'ह्याच गोष्टी करताना जे अपयशी झाले, त्यांचे काय?' कुठल्याही यशामागे अपयशाचे प्रमाण किती आहे, हे शोधण्याची सवय हवी. यशस्वी व्यक्तींना देव मानण्याऐवजी, त्यांच्या केवळ अंतिम यशाकडे न पाहता त्यांच्या प्रयत्नांचा आदर करा. कधीकधी नशिवाचीही साथ मिळालेली असते. हे यश अनेकदा अपवादात्मक असते हे लक्षात घ्या. आपण 'सरासरी' निकालांवर लक्ष केंद्रित करून आपली योजना आखली पाहिजे.

आपण भारतीय समाज म्हणून यशाचे मोठे कौतुक करतो आणि यशस्वी व्यक्तींना देव मानतो. पण ही उदाहरणे केवळ त्या स्पर्धेत टिकून राहिलेल्यांची आहेत. 'सर्व्हायबरशीप बायस' म्हणजे फक्त वाचलेल्या लोकांच्या कहाण्या ऐकून दृष्टिकोन ठरवणे. यशाची प्रत्येक कहाणी ऐकताना त्यामागे लपलेल्या अपयशाचाही विचार करायला हवा. कायम लक्षात ठेवायला हवं की, जी विमाने परत आलीच नाहीत, त्यांचे काय झाले?